

קונטרס

טו בשבט

בהלכה ובהגדה

כולל טבלה על הפירות המצויים בשווקים בתאריך זה, ואופן
בדיקתם, כולל תמונות והמחשה למעשה

חיברתיו וערכתיו בחמלת ה' עלי
שניאור ז. בלאאמו"ר הרה"ג ישראל שליט"א רווח

רב אזורי במ.א. גזר, דומ"ץ ק"ק "משכן התורה" אלעד
וראש המכון למצוות התלויות בארץ
מח"ס "קצירת השדה" "שביתת השדה" "תולעת שני"–ד"כ, "חלקת השדה"–ד"כ ועוד

בהוצאת

ט"ו בשבט שנת תשע"ז

©
כל הזכויות שמורות

המכון למצוות התלויות בארץ
ת.ד. 176 אלעד מיקוד: 4081003
טלפון: 03-9030580 פקס: 03-9030891
דוא"ל: macon1@bezeqint.net

תוכן עניינים

- ג מה המשמעות של יום ט"ו בשבט על מצוות התלויות בארץ
- ד מהו מקורו של המנהג להרבות באכילת מיני פירות בט"ו בשבט
- ה סדר טו בשבט
- ז התפילה על האתרוג
- ח טבלה על נגיעות בתוצרת החקלאית המצויה בטו בשבט
- ט אופן בדיקת החרקים בפירות המצויים בתאריך זה, כולל תמונות נלוות להמחשה

מה המשמעות של יום ט"ו בשבט על מצוות התלויות בארץ?

ט"ו בשבט הוא אכן יום חשוב מאד לכמה מעניני מצוות הארץ, גם לגבי תרומות ומעשרות, וגם לגבי ערלה, וגם לגבי שביעית. ונתמקד בעיקר בשניים הראשונים שרלוונטיים יותר לשנה זו.

תרומות ומעשרות:

תרומות ומעשרות נוהג בכל ששת השנים שבין שמיטה לשמיטה [כיון שתוצרת השמיטה עצמה פטורה מן המעשרות כיון שהתוצרת היא הפקר]. תרומות ומעשרות נחלקות לשנים, התרומות שנתינתם לכהן נוהג בכל השש שנים כאחת. והמעשר ראשון ללוי אף הוא נוהג בכל השנים. מאידך המעשר הנוסף הוא נוהג באופן שונה בין השנים. כאשר בשנים א.ב.ד.ה. נוהג "מעשר שני" [המעשר הנוסף הוא החלק העשירית מהפירות לאחר הפרשת התרומה והמעשר ראשון, כלומר אם 90% נותרו לאחר שאר ההפרשות אז העשירית כלומר 9% מכלל הפירות הם המעשר הנוסף. ובשנת מעשר שני אותם פירות קדושים בקדושה של מעשר שני, ויש לחלל את קדושתם כולל חומש (חיצוני = 25%) על כסף, ובימינו מתקנת הגאונים שיהיה אפשר לחלל את כל הקדושה כולל החומש על שיעור פרוטה אחת [= כ - 6 אג' נכון לשנת תשע"ו]. ובשנים ג.ו. נוהג מעשר עני [כלומר 9% מהסך הכללי של הפירות וכמבואר לעיל נוהג בהם דין מעשר עני, האומר שחובה על המפריש ליטול את המעשר הזה וליתנו לעני]. ואימתי מתחלפת השנה וכיצד משייכים את הפרי לשנת המעשר? על כך יש שני שלבים. האחד הוא התאריך והשני הוא השלב בפרי. כלומר בירקות הולך אחר לקיטה, כלומר רגע הלקיטה של הירק מן הקרקע הוא הרגע הקובע. והתאריך הוא, אחד בתשרי. כלומר אם לקיטת הירק הייתה לפני אחד בתשרי היא שייכת לשנה החולפת ואם היא הייתה לאחר אחד בתשרי היא שייכת לשנה החדשה. ובכל מצב אין להפריש משנה אחת על חברתה ואפילו שניהם אותה שנת מעשר שנאמר: "היוצא השדה שנה שנה" כל שנה מתעשרת בנפרד. ובאילנות שני השלבים שונים. גם השלב בפרי הוא שונה שאין הולכים אחר לקיטה כבירק אלא אחר חנטה = עונת המעשרות הגעת הפרי לשליש [י"א שליש גודלו וי"א שליש בישול]. וגם התאריך שונה שאין ר"ה של אילן אחד בתשרי, אלא ר"ה שלו הוא ט"ו בשבט. ולכן אם יש פירות על העץ שחנטו קודם ט"ו בשבט וחלקם חנטו לאחר ט"ו בשבט, כל פרי יהיה שייך לשנה אחרת, ואין מעשרין מזה על זה. וזהו שהמשנה אומרת שט"ו בשבט הוא "ראש השנה לאילנות" כיון שביום זה מתחלפת שנת המעשר לגבי פירות האילן.

ערלה:

ליום זה אין חשיבות על נטיעת האילן אם לפניו או לאחריו כמו שיש שטועים, שמזדרזים לנטוע לפני ט"ו בשבט. אלא יש חשיבות לגבי היציאה משנות הערלה. ואבאר את שיחתי, שנות ערלה אינם נמנין תמיד אותו דבר, ולעיתים הם שלש שנים מלאות, כגון אם ייטע אדם עץ פרי בסוף שנת תשע"ו כגון בט"ו באלול תשע"ו. שנת תשע"ז עולה לו שנה אחת. תשע"ח שנה שנייה. תשע"ט שנה שלישית. ובשנת תש"פ הפירות יוצאים משנות ערלה ועוברים לנטע רבעי. ותאריך יציאתם לדעת השולחן ערוך בדעה ראשונה זה יוצא כבר באחד בתשרי. כיון שהעץ עבר שלש שנים מלאות. ולדעה שניה ממתין בכל מצב עד ט"ו בשבט תש"פ. אולם אם נטע בסוף שנת תשע"ו אולם סיים את הנטיעה עד ט"ו באב, בכהא גוונא שנת תשע"ו נחשבת כבר לשנה ראשונה. והפירות יוצאים מן הערלה כבר בט"ו בשבט שנת תשע"ט, כלומר ס"ה שנתיים וארבעים וארבע ימים בלבד + הימים שעד ט"ו בשבט. והסיבה שבמקרה השני מחשבים גם את שנת תשע"ו היא: כיון שלימדונו חז"ל ששלוש יום בשנה חשובים כשנה. ועל כן אם העץ כבר היה קלוט באדמה ביום כ"ט באב ונותר שלושים יום עד סוף השנה זה כבר נחשב כשנה. אולם כדי שיהיה נחשב קלוט באדמה, יש צורך לנטעו 14 יום לפני תחילת המניין של ה 30 יום [=14 ימים זה זמן הקליטה הממוצע]. אמנם אם הוא שותל עץ עם גושו שהוא כבר נחשב קלוט באדמה אין צורך לאותם 14 ימים. וכל שנטע עם הגוש והוא לא התפרק קודם השתילה הרי שהוא קלוט ואף אם שתלו ביום כ"ט מני"א הוא מונה מייד 30 יום יום זה כבר נחשב כשנה, ובט"ו בשבט שיבוא לאחר שנתיים ימים וחמשה חודשים ומחצה הוא מסיים את שנות הערלה ונכנס לשנה הרביעית.

שביעית:

לדעת רוב הפוסקים וכן הכרעת הרמב"ם להלכה, אחד בתשרי הוא ראש השנה לשמיטה, וביום זה מתחילים וכן מסתיימים בשנה לאחר מיכן כל דיני השמיטה, וכולל בפירות האילן. ויש מי שכתב (ראה תו"כ פרי בהר ובנו"כ שם) שגם לענין שביעית, טו בשבט הוא ר"ה לאילן, אולם כאמור לא נפסק כך להלכה [ראה מש"כ בשביתת השדה, ריש פרק י].

מהו מקורו של המנהג להרבות באכילת מיני פירות בט"ו בשבט, והאם יש כמות מיוחדת של מיני הפירות. והאם יש סדר מסוים לאכילת הפירות השונים?

המנהג להרבות באכילת פירות בט"ו בשבט הוזכרה לראשונה בספר "המחזור הגדול" לרבי בנימין הלוי אשכנזי רב לקהילות האשכנזים בסלוניקי. וכן הוזכר מנהג זה בספר תיקון יששכר לרבי יששכר אבן סוסאן מחכמי מרוקו שעלה לארץ ישראל והתיישב בצפת ולמד תורה אצל המהרלב"ח, והגדיר זאת כמנהג האשכנזים. אולם לאחר זמן זה התפשט בכל רחבי קהילות ישראל בפרט לאחר שהופץ ותוקן על כך תיקונים ותפילות מיוחדות שנתפרסמו בכמה חיבורים.

הגר"ח פלאגי ציין שנוהגים לאכול משבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל. ויש שכתבו שלכתחילה יש לאכול 30 מיני פירות ע"פ חלוקה בין הפירות שעשה רבי חיים ויטאל בין עשרה פירות שהם מעולם הבריאה ואין להם קליפה או גרעין שאינם נאכלים כגון הענבים התאנים והתפוחים. ויש עשרה נוספים שהם מעולם היצירה שאין להם קליפה שאינה נאכלת אך יש להם גרעין שאינו נאכל וכגון הזיתים התמרים ועוד. ויש עוד עשרה נוספים שהם מעולם העשייה שנאכל רק הפרי הפנימי שלהם ולא הקליפה כגון הרימונים האגוזים ועוד. וכל זה כשמצויים כל הפירות הנזכרים שם. ואם אין יקח 20 סוגי פירות וישתה 4 כוסות יין, יין לבן, מעט אדום ורובו לבן, חצי לבן וחצי אדום. אדום עם מעט לבן.

כתב עוד בחמד"י שאם אין מצויים הרבה מינים יאכל לפחות 12 מיני פירות שהם כנגד י"ב צירופי הווי"ה. המהר"ם חאגיז הביא בשם סבו המהר"ם גלאנטי שהיה אוכל 15 מינים. כך שמצאנו מנהגים ממנהגים שונים [ראוי לציין שיש שכלל אינם נוהגים באכילת מיני פירות כיון שמנהג זה לא הוזכר אצל רבינו האר"י או מי מתלמידיו]. והגאון רבי אליהו הכהן מאיזמיר בעל "שבט מוסר" כתב בצוואתו לבניו, "בני הוה זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא".

הגם שהקדמונים הזכירות בעיקר פירות העץ, מכל מקום היום נהגו כלל ישראל להרבות בכל מיני פירות וירקות טריים ויבשים, להרבות במינים רבים. וכן הוסיפו על השולחן מינים חדשים שזה תחילת העונה לזכות בברכת שהחיינו. יש נוהגים ללמוד בליל ט"ו בשבט בסדר "פרי עץ הדר". ויש נוהגים להרבות בלימוד עניני מעלת פירות הארץ ומעלת ארץ ישראל. ונוהגים בכל מין שאוכלים להזכיר פסוקים ודברי חז"ל הקשורים לפרי זה. ויש שלומדים ט"ו שירים שבתהילים, וכפי שמובא בספר המנהגים.

כשמברך על הפירות יברך על הפרי החשוב ביותר, והחשוב הוא זה הכתוב קרוב ביותר למילה "ארץ" בפסוק "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש". ולכן הסדר הוא: עוגות, יין, זית, תמר, ענבים, תאנה, רימון, שאר פירות העץ, פירות האדמה, ברכת "שהכל", ברכת הריח. אחרי הברכה כנ"ל - אין חשיבות לסדר האכילה. [וראה בספר בא"ח פר' מטות שאם יש לפניו פרי שלם וחצי פרי אחר, מקדים את השלם אף שהחצי קודם לפניו בפסוק. וסדר הברכות נרמז במילים "מג"ע א"ש" מזונות. גפן. עץ. אדמה. שהכל.].

סדר ט"ו בשבט

חיטה:

יקח עוגה או שאר מיני מאפה מקמח חיטים ויאמר:

- כי ה' אלוֹקֵינוּ מביאֵנוּ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נְחָלִים מִיַּם עֵינֹת וְתִהְיוּמוֹת יוֹצֵאִים בְּבִקְעָה וְבָהָר: אֶרֶץ חֵיטָה וְשִׁעוּרָה וְגֶפֶן וְתַאֲנָה וְרִימּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ:
- מֵה־יָפוּ פַעֲמִיךָ בְּנִעְלִים בֵּת נָדִיב חֲמוּקֵי יֶרֶכְיָךְ כִּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יָדֵי אָמֵן: שֶׁרָךְ אֲגֹן הַסֶּהָר אֶל יַחֲסֵר הַמִּזְג בְּטֶנֶךְ עֲרַמַּת חֵיטִים סוּגָה בְּשׁוֹשָׁנִים:

ויברך בורא מיני מזונות ויאכל:

- בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מִיִּנֵי מִזְוֹנוֹת:

יין:

יקח כוס יין, ויאמר:

- אוֹסְרֵי לִגְפֵן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֲתוֹנוֹ, כִּיבֵס בֵּינָם לְבוֹשׁוֹ וּבָדָם עֲנָבִים סוֹתָה חֲכָלִלִי עֵינָיִים מֵיָיִן וּלְבָן שִׁינָיִים מִחֶלֶב:
- בָּאתִי לִגְנֵי אַחֲוֵתִי כֹלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם בִּשְׁמִי אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבִשִּׁי, שְׁתִּיתִי יַיִן עִם חֲלָבִי אֵיכָלּוּ רַעִים שְׁתּוֹ וּשְׁכָרוֹ דּוּדִים:

ויברך פרי הגפן, ויכוין לפטור כל שאר משקין שישתה:

- בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן:

זיתים:

יקח זית ויאמר:

- כִּי תַחֲבוֹט זֵיתֶךָ לֹא תִפָּאֵר אַחֲרֶיךָ לִגְר לִיתוֹם, וְלֹאֲלִמְנָה יִהְיֶה:
- וְהָיָה כִּי יִבְיֹאֵךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵיחֲצֹק וּלְיַעֲקֹב לֵתֵת לְךָ עָרִים גְּדוֹלוֹת וְטוֹבוֹת אֲשֶׁר לֹא בָנִיתָ: וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוֹב אֲשֶׁר לֹא מִלֵּאֵת וּבִוְרוֹת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא חֲצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא נִטַּעְתָּ וְאֲכַלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ:

ויברך בורא פרי העץ ויכוין לפטור כל פירות העץ שיאכל:

- בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרֵי הָעֵץ:

תמרים:

יקח תמרים ויאמר:

- צְדִיק כְּתָמֵר יִפְרַח כְּאֶרֶז בִּלְבָנוֹן יִשְׁגָּה שְׁתוּלִים בְּבֵית ה' בַּחֲצֵרוֹת אֱלֹהֵינוּ יִפְרָחוּ:
- זֹאת קוֹמַתְךָ דְּמַתָּה לְתָמָר וּשְׁדִיךָ לְאַשְׁכוֹלוֹת:
- אֲמַרְתִּי אֲעֵלָה בְּתָמָר אוֹחוּזָה בְּסַנְסִינִי וַיְהִי נָא שְׁדִיךָ כְּאַשְׁכוֹלוֹת הַגֶּפֶן וְרִיחַ אִפְךָ כְּתַפּוּחִים:

ויאכל בלי ברכה (כיון שבירך כבר על הזית):

ענבים [צימוקים]:

יקח ענבים ויאמר:

- גֶּפֶן מִמְצָרִים תִּסְיַע תִּגְרֹשׁ גּוֹיִם וְתִטְעָה: פְּנִיתָה לַפְּנִיָּה וְתִשְׁרַשׁ שְׂרָשִׁיָּה וְתִמְלֵא הָאָרֶץ: כֶּסֶף הָרִים צִלְהָ וְעֹנְפִיָּה אֲרֹזֵי אֶל: תִּשְׁלַח קִצְרִיָּה עַד יָם וְאֶל נְהָר יוֹנְקוֹתֶיהָ:
- אֲשֶׁתְךָ כִּגְפֵן פּוֹרִיָּה בִּירְכָתִי בֵּיתְךָ, בְּנִיךָ כְּשִׁתְּלִי זֵיתִים סָבִיב לְשׁוֹלְחָנְךָ:

ויאכל בלי ברכה.

תאנים:

יקח מן התאנים ויאמר:

- הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו:
- התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח, קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך:
- ויאכל בלי ברכה** [אם בדק כראוי מן החרקים, ואם לאו יאמר הפסוקים על הראיה בלבד].

רימונים:

יקח מן הרימונים ויאמר:

- כפלח הרימון רקתך מבעד לצמתך:
- שלחיך פרדס רימונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים:
- לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים:
- נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פיתח הסמדר הנצו הרימונים שם אתן את דודי לך:
- הדודאים נתנו ריח ועל פתחנו כל מגדים, חדשים גם ישנים, דודי צפנתי לך:
- ויאכל בלי ברכה**.

אתרוג:

נוהגים לעשות מן האתרוג מיני מרקחת ולאוכלו בטו בשבט:

- ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים
- ויאכל בלי ברכה**. ואין לברך ברכת שהחיינו [אף הנשים שלא בירכו על ד' מינים].

תפוח:

יקח מן התפוח ויאמר:

- סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני:
- אני חבצלת השרון שושנת העמקים:
- כשושנה בין החוחים, כן רעיתי בין הבנות:
- כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים. בצילו חימדתי וישבתי ופריו מתוק לחיכי:
- ויאכל בלי ברכה**.

אגוז:

יקח אגוז ויאמר:

- אל גינת אגוז ירדתי לראות באיבי הנחל, לראות הפרחה הגפן הנצו הרימונים:
- לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב:
- ויאכל בלי ברכה**.

פירות האדמה:

יקח מפרי האדמה ויאמר:

- אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלוהים ארץ ושמים:
- וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלוהים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה:
- ואד יעלה מן הארץ, והישקה את כל פני האדמה:

ויברך בורא פרי האדמה, ויכוין לפטור כל פירות האדמה שיאכל אחר כך:

- ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, בורא פרי האדמה.

שהכל נהיה בדברו:

יקח דבר מאכל שברכתו שהכל [ושאינו משקה שכבר הוציא המשקים בברכת הגפן] ויאמר:

- ברך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא, ועל פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא, על כולם אם אמר שהכל נהיה יצא:
- על דבר שאין גדולו מן הארץ אומר שהכל, על החומץ ועל הנובלות ועל הגובאי אומר שהכל, על החלב ועל הגבינה ועל הביצים אומר שהכל, ר' יהודה אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו:

ויברך שהכל נהיה בדברו, ויכוין לפטור כל מה שיאכל אחר כך:

- ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, שהכל נהיה בדברו.

היכן מקורו של המנהג שכדאי להתפלל על האתרוג ביום ט"ו בשבט, והאם יש תפילה מיוחדת לכך?

מקור הדברים בספר הקד' "בני יששכר" (חודש שבט, מאמר ב', סימן ב') וז"ל שם: "טעם שאמר התנא במתניתין בא' בשבט – ר"ה לאילן, כדברי בית שמאי. ובית הלל אומרים בט"ו בו. ונאמר "אילן" לשון יחיד, ולא אמר "אילנות". לרמז מה שאמרו רבותינו להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר ומהודר שיזמין הקב"ה בעת שיצטרך למצווה.... וזהו שאמר התנא: אילן – לשון יחיד, לרמז על האילן המיוחד המבואר בתורה למצווה". והגאון רבנו יוסף חיים זצ"ל בספרו לשון חכמים ח"א סימן ל"ח אף כתב על כך נוסח תפילה מיוחד (וראיתי כבר כמה גירסאות והגהות על נוסח תפילה זו. מכל מקום אכתוב את זאת שנמצאת עמדי):

"יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתברך כל אילנות האתרוג להוציא פרותיהם בעתם ויוציאו אתרוגים טובים יפים ומהודרים ונקיים מכל מום. ולא יעלה בהם כל חזזית, ויהיו שלמים ולא יהיה בהם שום חסרון, ואפילו עקיצת קוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם לקיים בהם מצוות נטילה עם הלולב בחג הסוכות שיבוא עלינו לחיים טובים ולשלום, כאשר ציוויתני בתורתך על ידי משה עבדך: "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל". ויהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתעזרנו ותסייענו לקיים מצווה זו של נטילת לולב והדס וערבה ואתרוג כתיקונה בזמנה בחג הסוכות שיבוא עלינו לחיים טובים ולשלום בשמחה ובטוב לבב, ותזמין לנו אתרוג יפה ומהודר ונקי ושלם וכשר כהלכתו. ויהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתברך כל מיני האילנות ויוציאו פרותיהם בריבוי שמנים וטובים, ותברך את הגפנים שיוציאו ענבים הרבה שמנים וטובים, כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל לקיים בו מצוות קידוש ומצוות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב: "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייניך כי כבר רצה אלוקים את מעשיך" [קהלת ט', ז']. ונאמר: "באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים" [שיר השירים ה', א']. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי". ויהי רצון מלפני אלוקי השמים, שיתברכו כל פירות האילנות למטה, ויושפע שפע ברכה והצלחה ממקור האיל"ן למעלה, עלינו ועל כל עמו ישראל בכל אתר ואתר."

טבלה על נגיעות בתוצרת החקלאית המצויה בטו בשבט

שם המוצר	אופן השימוש	שם המוצר	אופן השימוש
אבוקדו	בחזקת נקי	דובדבנים מסוכרים	חייב בדיקה ראה להלן
אבטיח	בחזקת נקי	זיתים	חייב בדיקה ראה להלן
אגוז ברזיל	בחזקת נקי	חבושים	חייב בדיקה ראה להלן
אגוז לוז עם קליפה	חייב בדיקה, ראה להלן	חמוציות	בחזקת נקי
אגוז מלך עם קליפה	חייב בדיקה, ראה להלן	טריות/מסוכרות	חמוציות מיובשות
אגוז מקדמיה	בחזקת נקי	חרובים	חייב בדיקה, ראה להלן
אגוז פקאן מסוכר	בחזקת נקי	לדר באריות	חייב בדיקה ראה להלן
אגוז פקאן מקולף	חייב בדיקה, ראה להלן	סגורות	בחזקת נקי
אגוז פקאן עם קליפה	בחזקת נקי	לדר באריות	יש לבדוק ויזואלית
אגוז צנובר	בחזקת נקי	מלון	בחזקת נקי
אגוז קוקוס	בחזקת נקי	מנגו מיובש	לבדוק ויזואלית
אגוז קשיו	חייב בדיקה, ראה להלן	משמש מיובש	חייב בדיקה ראה להלן
אגוזים ושקדים קצוצים	חייב בדיקה, ראה להלן	ענבים	לעיתים חייב בדיקה ראה להלן
אגס	בחזקת נקי	ערמונים	לפתוח ולבדוק
אוכמניות	חייב בדיקה, ראה להלן	פומלה/פומלית	ראה להלן "הדרים"
אננס בשימורים	בחזקת נקי	פטל / אסנה	חייב בדיקה ראה להלן
אננס טרי	חייב בדיקה, ראה להלן	פיסטוקים	חייב בדיקה, ראה להלן
אננס מיובש	חייב בדיקה, ראה להלן	פפאיה / טרי / שימורים או מיובש	בחזקת נקי, את המיובש רצוי לבדוק ויזואלית
אפרסמון	לחסיר העלה, לשטוף, ובד"כ בחזקת נקי, ראה להלן "הדרים"	צימוקים	חייב בדיקה, ראה להלן
אשכולית	קיווי טרי או מיובש	קבוקים	לפתוח ולבדוק מדגמית
אתרוג מסוכר	בחזקת נקי	קיווי טרי או מיובש	בחזקת נקי, את המיובש רצוי לבדוק ויזואלית
בטנים מצופים שוקולד	לפתוח ולבדוק מדגמית	קלמנטנה	ראה להלן "הדרים"
בטנים מקולפים	חייב בדיקה, ראה להלן	רימון	חייב בדיקה, ראה להלן
בטנים עם קליפה	בד"כ בחזקת נקי	שזיף מיובש	חייב בדיקה, ראה להלן
בננה טריה	בחזקת נקי	שימורי פירות	בד"כ בחזקת נקי
בננה צ'יפס	בחזקת נקי	שקדים מקולפים	חייב בדיקה, ראה להלן
גוגי ברי	חייב בדיקה, ראה להלן ערך "צימוקים"	שקדים עם קליפה קשה	חייב בדיקה, ראה להלן
גויאבה	חייב בדיקה, ראה להלן	תאנים	חייב בדיקה, ראה להלן
גרעיני אבטיח	לפתוח ולבדוק מדגמית	תות עץ	חייב בדיקה, ראה להלן
גרעיני דלעת	בחזקת נקי	תות שדה	חייב בדיקה, ראה להלן
גרעיני חמניות	לפתוח ולבדוק	תמר לח	בחזקת נקי
דובדבנים בסירופ / חמוץ	חייב בדיקה ראה להלן	תמר מיובש	חייב בדיקה, ראה להלן
דובדבנים בסירופ / מתוק	חייב בדיקה ראה להלן	תפוז	ראה להלן "הדרים"
דובדבנים מיובשים	חייב בדיקה ראה להלן	תפוז סיני	בחזקת נקי
		[קומקוואט] מסוכר	
		תפוח עץ – טרי / מיובש	בחזקת נקי

אופן בדיקת החרקים בפירות המצויים בשוק ושנוהגים להעלותם על השולחן בסדר ט"ו בשבט

הנגיעות במוצרי המזון השונים ואופן בדיקתם, כבר כתבתי באריכות בסדרת הספרים "תולעת שני" ד כרכים. ובמאמר זה אשתדל בקיצור נמרץ לציין כמה מהמינים המצויים:

התוצרת הבאה מוגדרת "בחזקת נקי" ואין חובה לבדוקה:

אגוזים מהסוגים הבאים: **צנובר, ברזיל, מקדמיה, פקאן** בקליפתו הקשה או מסוכר, **אגוז קוקוס**. **בננה** טריה ומיובשת [**בננה צ'יפס**]. **לדר** על סוגיו השונים כשהוא באריזה סגורה. **פפאיה** טרייה ומיובשת. תפוחי עץ מגידול מסחרי טרי ומיובש. **תפוז סיני** עם סוכר. **שימורי פירות** [**אגסים, אננס, גויאבה, אפרסקים ומשמש**].

התוצרת הבאה חייבת בבדיקה וכדלקמן:

אגוזי מלך, אגוזי לוז, שקדים, פיסטוקים ובטנים:
בקליפתם החיצונית הקשה – יש לפתוח ולראות בתוכה הקליפה משני הצדדים שאין קורים ופסולת חרקים.

חדקונית וזחל בינות לאגוזי הקשיו

זחל והפסולת שלו בתוך אגוז הקשיו

זחל עש מגיח מתוך אגוז בונדוק

אגוז קשיו: בתהליך האיחסון כשהתוצרת עוברת מחסנים ואוניות שהם מוקדים קשים של חרקים. תתכן נגיעות של זחלי עש וחרקי מחסן מסוגים שונים, המותירים סימנים על הימצאותם בפרי, של פירורים, קורים, אבקה ועוד. כיון שלרוב האגוזים יש חור טבעי בקצה הפתוח לחלל הפנימי של האגוז, הזחלים והחרקים חודרים פנימה לעיתים ללא שהם משאירים סימנים חיצוניים. אגוזים אלו נוטים להתעפש מהר אם הם לא נשמרים באריזה אטומה. כמו כן האגוזים הישנים יותר מקבלים הצטמקות שבאה לידי ביטוי במראה החיצוני של האגוז. ולכן: באם האגוזים נראים בריאים שלימים ובהירים, די להתבונן חיצונית לראות שאין סימני כירסום ושאר סימנים מחשידים, כמו כן לעשות בדיקה מידגמית שאין נגיעות פנימית ודי בכך. [יש לשים לב שפעמים בתהליך הקילוף של הקליפה החומה, חלק מפירורי הקליפה נכנסים לתוך האגוז דרך החור הטבעי, ואינם קשורים לנגיעות בחרקים. ורק פירורים שצורתם אחידה מהווים סימן לחרקים].

באם האגוז נראה מצומק, וק"ו באם יש עליו סימני כירסום או שאר סימנים מחשידים, חובה לחצות כל אגוז לשניים ולבדוק שאין נגיעות פנימית סמויה.

אגוזים ושקדים קלופים וקצוצים: בקלופים יש להתבונן חזותית שאין קורים או סימני כירסום וכיו"ב. ורצוי לסננס במסננת בעלת חורים גדולים, ולבדוק בנשורת באם יש חרקים או סמני חרקים. וכך יש לנהוג באגוזים ובשקדים טחונים או קצוצים.

אוכלוסייה של מזיקי מחסן על אננס מיובש

אננס: טרי בחזקת נקי. – לאחר הקילוף, יש להוריד גם את המשקעים שיש מהצד החיצוני, כיון שהם משמשים כמשום מסתור לחרקים חיצוניים. **אננס מיובש** יש להסתכל חזותית, שאין חרקים שנדבקו על המוצר.

גויאבה: טרייה, יש לקלף את הקליפה מהפרי, להתבונן חזותית על כל שטח הפרי, במידה והכל בריא לחלוטין ואין רכות יתירה, ניתן לאכול את הפרי. במידה ויש חשש כלשהו מחמת רכות או מחמת סימני חדירה לתוך בשר הפרי, יש לפרוס את הפרי לפרוסות ולבדוק בכל פרוסה אם ישנם זחלים. [ניתן גם לכתחילה לחתוך לפרוסות ללא הסרת הקליפה, ולבדוק כל פרוסת פרי, רק שיש לבדוק חזותית באם יש כנימות מגן על גבי הקליפה – הכנימות יורדות בקלות בשפשוף קל].

רימת זבוב הפירות, בדובדבן שהיה מיועד לעיבוד

דובדבנים: טריים מגידול בא"י או מעובדים מגידול זה – בחזקת נקיים. תוצרת ממקור אחר: בשימורים בסירופ, יש חשש גבוה לחרקים וחובה לבדוק כל פרי (עדיף לקחת את הזן החמוץ וללא גרעינים). מיובשים/מצומקים – עדיף להימנע כיון שהבדיקה קשה מאד. מסוכרים – יש לעשות בדיקת מדגם ואם הכל נמצא נקי סימן שמקור הסחורה מגידול נקי, ומותר בשימוש.

הדרים: יש להתבונן ויזואלית סביב כל הפרי לראות אם יש כנימות על גביו. במידה ומוצאים כנימות, אם הם בודדות ניתן להורידם בשפשוף ידני, ובמידה והם רבים כדאי להשרותם במים עם חומר ניקוי [לרכס] ובעזרת מברשת קשה לשפשף את הפרי מכל צדדיו, ובכך מובטח

רימות של זבוב הפירות בתפוז

נקיונו. במידה ורוצים לקלף ללא נקיון מוקדם, יש לשים לב לאחר הקילוף שלא עברו חרקים על בשר הפרי [ורצוי לשוטפו תחת ברז מים]. במטעים שאינם מטופלים, או אף במטעים מטופלים כאשר מתגלה ריעותא כגון פרי רך או סימני חדירה, לאחר הקילוף, יש להתבונן היטב סביב הפרי באם נראים סימנים מחשידים. במידה ונמצאו סימנים, יש לבדוק כל פלח ופלח שהוא נקי ושאין בו זחלים של רימות הזבוב.

זיתים: יש להתבונן חזותית אם יש כנימות מגן על גבי הזית [במידה ולא יורד בשפשוף קל, אינו אלא פגע טבעי]. כמו"כ בהתבוננות יש להבחין אם ניכרים סימני עקיצה של הזבוב [צבען כחלחל

במקצת, ומקום הדקירה שקוע קמעא]. פעמים רבות שישנם שינויי צבע טבעיים כגון מלחץ או ממכות הניתנות על העץ בזמן המסיק וכו', ואינם סימן לנגיעות. בכל מקרה של ספק יש לפתוח את מקום המכה, ולראות אם יש מחילה או סימני נבירה, [בזיתים שחורים דרושה התבוננות יתירה עקב קושי הזיהוי מחמת הצבע].

חבוש: ראה לעיל באופן בדיקת הגויאבה.

חורי יציאה של הבוגר מתוך הזית. למעלה מימין כנימות מגן ע"ג זית

חרוב: יש לבחור תוצרת של חרובים יפים ושלימים, ולהשתדל מאד שיהיו נקיים ומבריקים [דבר המעיד על טריות]. רצוי להשרות את החרוב במים מספר דקות ובכך לרככו, ולחצות עם סכין את החרוב לאורכו, ולהתבונן שאין בפנים סימני כירסום, גללים, קורים ושאר סימנים מחשידים. במידה ונמצאו סימנים מחשידים יש לחתוך את המקום הנגוע ולבדוק היטב בשאר המקומות. הבדיקה בחרוב קשה מאד עקב מקומות המסתור שיש לזחלים, ולכן יש להתבונן היטב, או להמנע כלל מלאכול חרוב שנמצאו בו סימנים להימצאות חרקים.

זחל עש בתוך חרוב

משמש מיובש: עקב הצטמקות הפרי, סימני החדירה של הזחלים לפרי אינם ניכרים כדבעי.

על כן, יש לשטוף את הפרי מבחוץ. לפתוח את הפרי ולהתבונן ממול מקור אור שאין בו חרקים או זחלים – לעיתים בתוך מירקם הפרי.

זחל של עש המחסן בתוך משמש מיובש

פירות יער:

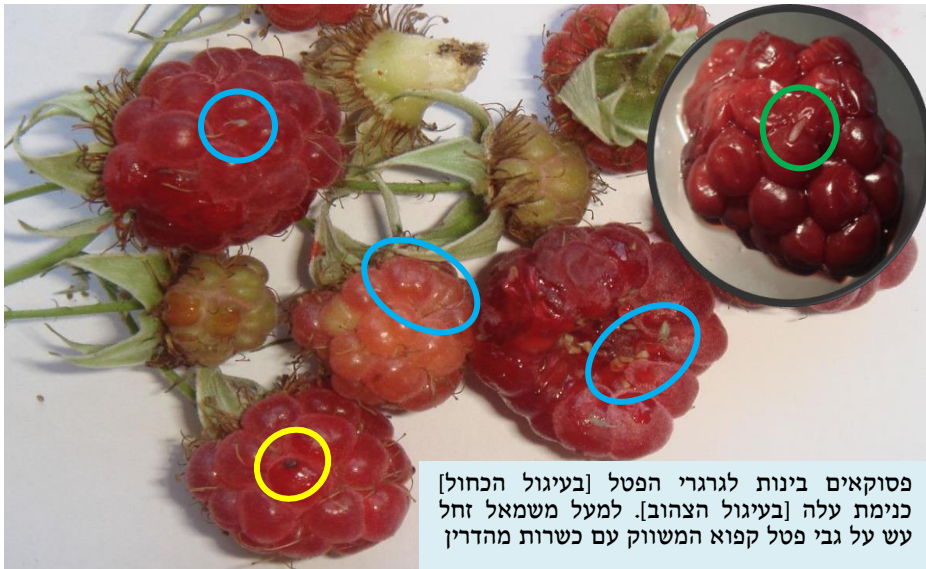
אוכמניות: תוצרת הנקנית בשווקים הוא מגיע ממטעים מטופלים והוא בחזקת נקי מחרקים ואינו חייב בדיקה פנימית, אלא אם כן נמצאה ריעותא, כגון שהפרי רך מידי, או סימני חדירה לתוך הפרי. פרי שנלקח מצידי הדרכים או מגידול בר אחר, כאמור הוא בחשש גדול של נגיעות, ועקב הגודל הקטן של הפרי קשה לבודקו חזותית, ולכן יש לחצותו לשניים ולבודקו שאינו נגוע. בתוצרת קפואה, יש מדינות בהם התוצרת נקייה יותר ויש פחות, יש לרכוש תחת כשרות מהודרת המקפידה על ניקיון מחרקים, כאשר אין מידע מספיק יש לעשות בדיקת מידגם גדולה [מעל שיעור מיעוט המצוי כלומר 10%] ואם התוצרת נמצאה נקייה מסתבר שזה משטחים מטופלים.

פסוקאי בינות לגרגרי האוסנה

אסנה – פטל שחור: בפרי האסנה תתכן נגיעות חיצוניות ופנימיות של זחלים שונים ועקב מבנהו המיוחד הן בצד החיצוני והן הפנימי, קיימים מקומות מסתור רבים, והבדיקה קשה, והמעונן להתאמץ ולבודק, ינהג כדלהלן: מסירים את עוקץ הפרי, משרים את הפירות בחומר השריה למשך כ- 5 דקות, שוטפים היטב את כל פרי בפני עצמו תחת זרם מים חזק. מתבוננים היטב בכל פרי ופרי תחת מקור אור או במקום מואר היטב, אם אין מצויים זחלים או סימני כירסום של זחלים, ואם אין חרקי שדה. יש לתת תשומת לב מיוחדת לאיזור העוקץ של הפרי, ובין הגומות החיצוניות של הפרי. [פעמים רבות יש כעין "קוים" שהם "שערות" שעל הפרי ואינם חרקים]. באם נמצא הכל נקי מחרקים או מסימנים מחשידים. יש לפתוח מידגמית כמה פירות ולהתבונן שאין בפנים זחלים. במידה ונמצא נקי הפירות מותרים באכילה. במידה ונמצא איזור בפרי רך וממוסס חובה לפתוח ולראות אם יש בו רימה של זבוב הפירות. במידה ונמצא נגוע, חובה לפתוח את כל הפירות. בפירות שהם ממטעים שאינם מטופלים, יש להימנע מלהשתמש בהם כלל.

פטל אדום: בשונה מהפטל השחור, ענפיו של הפטל האדום אינם קוצניים, ובפטל האדום יש נטייה של התפרקות הפרי עם הקטיפה שלו, ובמרכז הפרי יש חלל כאמור, בפרי הפטל להבדיל מהאסנה יש חלל פנימי והוא משווק ללא העוקץ, חלל זה משמש מקום מסתור לחרקים הרבים המצויים בפרי זה. בפירות שנלקחו ממטעים מטופלים יש להשרות את הפירות בחומר השריה למשך כ- 5 דקות, שוטפים היטב את כל פרי בפני עצמו תחת זרם מים חזק. מתבוננים היטב בכל פרי ופרי תחת מקור אור או במקום מואר היטב, אם אין מצויים זחלים או סימני כירסום של זחלים, ואם אין חרקי שדה. יש לתת תשומת לב מיוחדת לאזור העוקץ של הפרי, ובין הגומות החיצוניות של הפרי. באם נמצא הכל נקי מחרקים או מסימנים מחשידים. יש לפתוח מדגמית כמה פירות ולהתבונן שאין בחלל הפרי זחלים. במידה ונמצא נקי הפירות מותרים באכילה. במידה ונמצא נגוע, חובה לפתוח את כל הפירות. כמו כן במידה ונמצא אזור מסוים בפרי שהוא רך מאד, יש לפותחו

פסוקאים בינות לגרגרי הפטל [בעיגול הכחול] כנימת עלה [בעיגול הצהוב]. למעל משמאל זחל עש על גבי פטל קפוא המשווק עם כשרות מהדרין

ולראות שאין בו רימות של זבוב הפירות. פירות ממטעים שאינם מטופלים, אין להשתמש בהם כלל.

תות עץ:

פירות הגדלים בארץ ישראל שהם גידול בר ולא מטופל, כגון בצידי הדרכים ובחצרות

הבתים, הם בחשש נגיעות גבוהה והניקוי שלהם קשה ביותר ויש להמנע מהשימוש בהם]. מאידך הגדלים במטעים מטופלים בארצות העולם. הם מחד מרוססים ומטופלים, ומאידך זה לא בשלימות וניתן למצוא את החרקים מטיילים על הפרי או נחבים בין גרגרי הפרי הצמודים. ולכן חובה להשרות את הפירות למשך כדקה וחצי במים עם חומר ניקוי תוך כדי סיבוב הפירות בתוך המים. ולאחר מיכן באמצעות מברשת רכה לשטוף ולהבריש כל פרי תחת ברז המים. פירות רכים אין להשתמש בהם כלל מחשש לנגיעות פנימיות.

עש מחסן על גבי צימוק

צימוקים: בצימוקים יש לזכור, כי תוצרת של ענבים שנכנסו עם נגיעות לתהליך הייבוש, יכולים להישאר גם עד התהליך הסופי. ובנוסף, יש חרקים שמתווספים בהמשך התהליך, כגון בכל תהליך הייבוש בשמש, שהענבים חשופים לחרקים הן מעופפים מזדמנים, והן זבובי התסיסה המגיעים תוך כדי הליך הייבוש, וניתן לראות את הגלמים והרימות על גבי הפירות. אמנם בדרך כלל בתהליך הניקיון והשטיפות הנזכר לעיל, באם הוא נעשה כנדרש ובפיקוח נכון, התוצרת אמורה לצאת נקייה, אלא שלא תמיד הדברים נעשים כנדרש. זאת ועוד, שבתום הייבוש תוך כדי האחסון, יש בנוסף חשש של פגיעה על ידי מזיקי מחסן שונים בוגרים כגון חיפושית [אורזית] משוננת חזה, הפוגעת בכל הפירות היבשים, או זחלי עש שונים.

ובאחסון לקוי מאוד ובפרט במקומות לחים, ניתן למצוא גם אקריות המחסן שתוקפות את התוצרת. ובפרט בתוצרת שנארזת באריזות גדולות ומשווקת כך עבור חברות שיווק קטנות שהם

בעיגול, חרקים שצפו על פני המים בתום ההשרייה

אלו שאורזות, ועד תום התהליך בחברות אלו, הצימוקים מאוחסנים ועלולים להיות מותקפים בשנית על ידי מזיקי מחסן שונים. כמובן שגם לאחר האריזה, אם היא איננה אטומה כנדרש, הצימוקים עלולים להיות מותקפים בחנות או אצל הצרכן.

עיקר הנגיעות בצימוקים היא בין הצימוקים או מחרקים הנצמדים לפירות. מכיוון שהצימוק מיובש ומכווץ, יש צורך להתפיה מחדש את הפירות בכדי לוודא את רמת ניקיון, ולהשיר כל מה שדבוק על הצימוקים או ביניהם. לצורך כך, יש

להכין קערה שקופה עם מים חמים, לקחת כמות של כ-10% מהתוצרת, להשרות במים חמים למשך כ-15 דקות ותוך כדי שהם במים להכניס את היד ולשפשף את הפירות [אין צורך בחוזקה], ובתום הזמן לבדוק האם צפים חרקים על פני המים [לעיתים צפים על פני המים גלמים של זבובי תסיסה, ואינם נראים כחרקים או סימן להימצאות חרקים, למי שאינו רגיל בבדיקת חרקים, ויש להזהר בזה]. באם נתגלו חרקים במדגם, עדיף שלא להשתמש בכל האריזה, כיון שבדיקה כללית של התוצרת בדרך זו איננה קלה ולא תמיד בטוחה. במידה ונמצא נקי, יש לבצע בדיקה כללית ויזואלית של שאר הצימוקים היבשים, ואפשר להשתמש בהם כמות שהם.

רימת זבוב בתוך הרימון

רימון: פירות שמגיעים מחקלאים בשיווק מסודר, הם בדרך כלל נקיים. אולם פעמים ובפרט בשנים מסוימות ניתן למצוא נגיעות של זחל "זבוב הפירות" [יש שנים שיש ריבוי גדול מאוד של פגיעת הזבוב], ולכן למעשה ראוי לבדוק ויזואלית את הרימון לאחר חצייתו לשניים, ולראות שאין אזורים כהים יותר בתוך הפרי או רכים יותר. במידה ונמצאה נגיעות של זחל, יש להקפיד ולבדוק היטב את כל התוצרת. בתוצרת המגיעה ממטעים שאינם מטופלים, חובה לבדוק היטב קודם האכילה. ראשית יש להתבונן על צידו החיצוני של הפרי ולהתבונן אם יש חורי נבירה. כמו כן יש להתבונן באם יש

כנימות ממוגנות על גבי הקליפה [במידה והם אינם יורדים בקלות, הם כתם בלבד ולא כנימות],

זחל כחליל הרימון בתוך הרימון

באם יש כנימות יש לשים לב בזמן חציית הפרי או קילופו שהכנימות לא יעברו לתוך הפרי. לאחר חציית הפרי לשניים יש להתבונן שאין זחלים, איזורים נגועים וכו'. במידה ונמצאו איזורים נגועים יש להסירם מהפרי. במידה ונמצאה נגיעות של זחלים יש לנהוג זהירות יתירה בבדיקת יתר הפירות. הנקודות השחורות בתוך גרגרי הרימון, אינם סימן לחרקים, אלא מגידול טבעי. כמו"כ הפירורים שבכתר הרימון אינם סימן לנגיעות אלא אבקנים של הפרח.

זחל עש מחסן על שזיף מיובש

שזיף מיובש: בשזיף טרי קיים חשש לזחלים ורימות שאף אם בתהליך הייבוש הם מתים עדיין הם נשארים בשלמותם ואסורים באכילה. ולאחר מות הזחל הוא משנה את צבעו לחום או שחור כהה, בנוסף יש לחוש לחרקי מחסן מסוגים שונים ובצבעים שונים.

על כן קודם האכילה יש לשטוף היטב חיצונית את הפרי תוך שפשוף כל הפרי בעזרת האצבעות. במידה ואין ניכר סימני חדירה או עקיצה, יש לפתוח בדיקת מידגם [אם אפשר יש לבדוק לכל הפחות 5% מהתוצרת] של הפירות ולהוציא את הגלעין, ולבדוק אם אין זחלים, במידה ונמצא נקי. מותרים כל הפירות באכילה. במידה ונמצאו חרקים יש לפתוח את כל הפירות ולשוטפם תוך כדי שפשוף.

אורזית מחסן על שזיף מיובש

תאנה: בתאנים הנגיעות גבוהה ביותר. ככלל יש לחלק בתאנים בין הסוגים השונים, בין טרי לבין מיובש, ובין סוגי המיובשים השונים. בתאנים ישנם סוגי גידול של מטעים שאינם מטופלים ונמכרים בצידי הדרכים שנגיעותם מרובה מאד. לבין גידול תאנים במטעים מטופלים ומסחריים שהם נקיים יותר. כמו"כ יש

להבדיל בין זנים פרתנוקרפיים = הפריית בתולין, כגון זני "קדוטה" "בלאק מישן" ויש זנים שחייבים הפריה והם בעיקר הזניים התורכיים כמו הזן "סמירנאי". כמו"כ יש את הזנים שהבכורות [=הפרי המבכיר] אינם זקוקים להפריה ואילו הגל השני של הפירות זקוקים להפריה כגון הזן "נצרת" (בוסני). ההאבקה של התאנה מתבצעת על יד צרעה המיוחדת לתאנה ונקראת צרעת התאנה [בלאסטופגה]. בנוסף לצרעת התאנה ניתן למצוא רימות של זבוב הפירות בתוככי התאנה, או רימות של זבוב התאנה על גבי בשר הפרי תחת שכבת הקליפה החיצונה. או

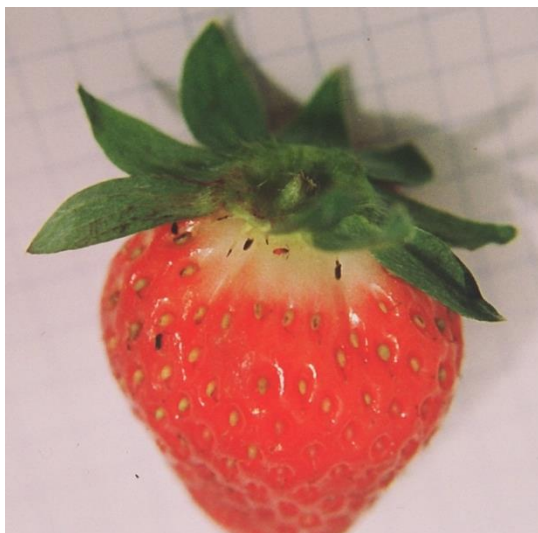
רימות של זבוב הפירות תחת הקליפה של התאנה

נגיעות חיצונית של כנימות מגן. כיון שבעונה זו אנו נפגשים רק עם התאנים המיובשות על כן נפרט את הבדיקה בהם [אופן הבדיקה בתאנים הטריות ניתן לראות בספרי "תולעת שני" כרך שלישי באריכות]. בתאנים מיובשות מעבר לחרקים הקודמים שמתייבשים עם הפרי וצבען הופך מלבן לחום. יש חשש לחרקים מחסן רבים כגון זחלים של חיפושית התסיסה או עש הדבלים בצבע לבן או לאחר מיתתם בצבע חום. חיפושיות ואורזיות מחסן. לאחר שטיפה חיצונית טובה מאד. בפרט באיזור הפתח, או במקומות שהתגבשה הרבה אבקת סוכר לבנה, וכו'. [במידה וניכרים

זחלים בתוך תאנה מיובשת

אקריות חיות הנובע מאיחסון ממושך יש להמנע מלהשתמש בתאנים אלו]. לאחר פתיחה התאנה יש למתוח את התאנה כך שתהיה פתוחה לחלוטין לא קפלים, במידה ויש מקום שחור מרובה יש להסירו כיון שקשה לבדוק שם, את שאר התאנה יש לבדוק נגד מקור אור המשקף כל עצם זר ולהסירו. ככלל יש להעדיף תאנים לחות וצבען בהיר ולא כהה, ואין ריבוי "גבישי סוכר" על גבי התאנה.

פסוקאי בצבע אדום על החלק הלבן של הפרי – קל לזיהוי

זחל תריפס בו יומו. מתחבא בתוך הכיס שע"ג התות

אופן ההשריה עם חומר ניקוי

תות שדה: במחקר ארוך ומקיף שערכנו מגידולי ארץ ישראל ומגידולי חו"ל, על החרקים המצויים בתות שדה. מתברר שבכל המקומות נמצאו אותם נתוני נגיעות. וזה כולל תותים מחלקות רגילות, חלקות אורגניות, תותים ישר מן השטח ותותים לאחר שעברו שטיפה במיתקני שטיפה במפעלים שונים. ואף תותים לאחר שעברו תהליך הקפאה. ובכל הסוגים נמצאו חרקים. הסוגים העיקריים הם: תריפסים כולל ביצי תריפס שבקעו מהם זחלים. פסוקאים. אקריות אדומות ואקריות שקופות, עכבישים. חיפושים. זחלי עש וכנימות עלה. גם באותם תותי שדה שנמצאו בהם ביצי תריפס, והנחנו להם לבקוע, לאחר שיצאו הזחלים הם נצפו [באמצעות מיקרוסקופ דיגיטלי כשהכל מתועד וניתן לצפייה באתר המכון] נכנסים לכיסים שעל גבי התות, ואף מתחפרים בחלקם תחת הגרעין הנמצא בתוך הכיס [אולם ההתחפרות לא הייתה מוחלטת]. תותים אלו עם הזחלי תריפס, עברו את השטיפה דלהלן ואף הם נמצאו נקיים. בתום ביצוע כל הבדיקות, הוצגו המסקנות הבאות: **א.** ברור כי כל החרקים נראים וניכרים לעין, כפי שהובחנו רוב החרקים בבדיקה ויזואלית בלבד. כולם ניכרו ברחישתן בבירור. ניכרו במחשיהם. ניכרו גם לאחר מיתתם באיבריהם והרוב המוחלט ניכר בגופו ממש גם לאחר מיתתו. **ב.** למעשה אף חרק לא נמצא מחופר ממש להוציא חרק [עכביש] שהתחפר עקב ההתפכות כאשר הגורם האנושי הוא שגרם לכך. כמו כן הזחל תריפס החי התחפר ויצא אולם עדיין מכל קצוותיו הוא נותר בחוץ באופן ששפשוף ידני או ספוג היה מסיר אותו. גם בעבר שמצאנו

התחפרות, היא הייתה נדירה וגם אז היו חלקי החרק בחוץ באופן ששפשוף היה מוריד אותו. ג. נראה בבירור שבשטיפה ראווה מספיק וק"ו באם יש תוספת שפשוף ידני על פני כל התות. ואין כל צורך לחייב לקלוף או לחייב טחינה. והגם שיש מקרים נדירים של התחפרות, [הגם שבכל ה - 471 תותים שנבדקו בבדיקה זו לא נמצא ולו אחד], עדיין אין מיעוט זה מחייב קילוף, זאת ועוד שגם לאחר ההתחפרות עדיין חלק מהחרק נותר בחוץ ובשפשוף הוא אמור לרדת.

מהמסקנות הללו הומלצו לניקיון התות כדלקמן: תות אף

מהמטעים היותר מטופלים זקוקים לניקוי, ק"ו בשטחי בר או ממקומות שאינם מטופלים [כגון סחורה נכרית המגיעה לשווקים בשנת השמיטה]. אופן הניקוי הוא כדלקמן:

א. יש לבחור את התותים השלימים, היפים, ולא את "התאומים" או הסדוקים.

ב. להוריד את הפרח הירוק שבקצה הפרי עם חתיכה דקה של בשר הפרי.

ג. להשרות את התותים במי עם חומר ניקוי [כגון סטרילי או אמה] למשך דקה וחצי [לא יותר כדי שהפירות לא יתקלקלו]. ולסובב את הפירות בתוך הכלי עם החומר.

ד. להוציא את כל הפירות מהחומר ולשטוף מהסבון.

ה. לשפשף כל פרי תחת ברז מים עם ספוג או מברשת רכה על כל חלקי הפרי ובפרט במקומות המסתור.

ו. פרי שיש חשש לחדירה או

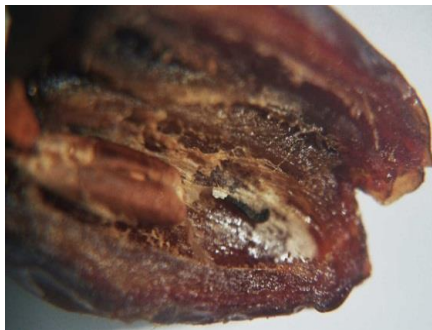
שהוא רך מידי וכיו"ב יש לחצותו לשניים. את שאר הפירות אין חובה לחצות לשניים.

מומלץ! לא להשתמש כלל בפירות תות שדה קפואים, ללא כשרות מיוחדת גם על ענייני חרקים, כיון שעל אף שגם בהם אפשר לנקות היטב, עדיין הניקוי קשה מאד לאחר הפשרת התות כיון שהוא רך מאד, וקשה ביותר. ב"ה בעונה זו, יש תותי שדה המשווקים בחזקת נקיים מחרקים מגידול מבוקר ומפוקח ע"י משגיחים מומחים, וראוי לקחת תוצרת מחברות אלו בלבד, ולהימנע מכל חשש.

תמרים: לכתחילה יש להעדיף להשתמש בתמרים הלחים שהם בדרך כלל בחזקת נקיים, יותר. ובבדיקה ויזואלית חיצונית אפשר לזהות אם התמר בחזקת נקי.

באם משתמשים בתמרים יבשים, חובה לחצות את התמר לשניים ולאחר הוצאת הגלעין, להתבונן שאין חרקים וחלים. כיון שפעמים רבות הזחל מקבל את צבע המזון שהוא אוכל, וככלל לאחר הייבוש הגוון שלו הופך להיות חום כגון התמר, ויש קושי לזהות, ולכן יש להתבונן על התמר ממול מקור אור, וכל גוף זר חובה לבדוק. כתמים כהים יותר או גבישי סוכר אינם מהווים סימן לנגיעות בחרקים.

יהי רצון מלפני אלוקי השמים, שיתברכו כל פירות האילנות למטה, ויושפע שפע ברכה והצלחה ממקור האיל"ן למעלה, עלינו ועל כל עמו ישראל בכל אתר ואתר (מתוך התפילה על האתרוג לרבינו הבא"ח זיע"א)